

Utazás Wittenbergbe – Foglalkozás, verseny

Magyar Nemzeti Levéltár és tagintézményei

2012. október 1-vel létrejött a *Magyar Nemzeti Levéltár* (MNL), ami új helyzetet és lehetőségeket teremtett a közművelődés terén. A levéltári integrációval megnövekedtek a közművelődési feladatok, az intézmény-közi koordináció egyre nagyobb súlyt kap.

Kapcsolat a tagintézmények között: helyi szinten önálló közművelődési tevékenység, illetve együttműködés egy összintézményi stratégia keretében. Hasonló feladatok, hasonló elvárások.

Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltára

Kulturális rendezvényeink: Nemzeti ünnepek rendezvénysorozatához kapcsolódó programok, Múzeumok majálisa, Levéltárak éjszakája, könyvbemutatók, Levéltár-látogatások, raktárlátogatás iratbemutatással
Köznevelési programjaink: levéltár pedagógiai foglalkozások „írástudóknak”:

Múzeumpedagógia

- Íratlan források
(használati és dísz tárgyak eszközök)
- Régész
- Muzeológus
- művészettörténész

Levéltárpedagógia

- Írott források
(többféle jelrendszer, iratok fényképek, térképek)
- Levéltáros
- Történész
- Nyelvész

MNL Országos Levéltára

Levéltárpedagógia feladata: Levéltár intézményének bemutatása, iratok ismertetése, kutatási lehetőségek bemutatása, tananyaghoz kapcsolódva egy adott korszak, vagy egy személy esemény megismerése levéltári források segítségével.

Résztevők: Előkészítő tanárok, levéltári munkatársak, előre bejelentett osztályok

Korosztályok: 10-14 éves általános iskolai csoportok, 15-18 éves középiskolás osztályok, felnőttek, családok

Utazás Wittenbergbe – Foglalkozás, verseny

MNL Országos Levéltára

Levéltárpedagógia célja: Problémafelvetés, komplex látásmód kialakítása a gyerekekben

Igény a tudományos megismerésre, hitek és tévhitek megkülönböztetésére

Egy adott információ objektív elemzése

Segédeszközök használatának elsajátítása (szakkönyvek, internetes oldalak)

Iskolai ismeretek használata a levéltárban, levéltári ismeretek alkalmazása az iskolában

Hagyományos feladatok megismertetése modern eszközökkel

Kutatási lehetőségek bemutatása

Eredeti források megismerése, elhelyezése térben és időben

Komoly tudás átadása szórakoztató formában

Technikai eszközök használata: nádtolltól a tabletig

A fiatal korosztály bevonása, becsalogatása a levéltárba

„Utazás Wittenbergbe”
A reformáció történetének ötszáz éve
Magyarországon
1517–2017

d

E - rős vár a mi Is - te - nünk,
Ín - ség - ben e - gyütt van ve - lünk,
Ke - mény va - sunk és vér - tünk.
Meg - vált és har - col ér - tünk.
Kél az ő - si rossz, Baj - ve - tő go - nosz,
Csel vad fegy - ve - re, E - rő - szak ő - ve - le.
A föl - dőn ő az el - - ső.

Összeállította:

Apáti Anna Zita, Kesztyűsné Csuti Judit, Márkusné Vörös Hajnalka,
Nagy Balázs Vince, Nagy Dóra Oláh Tamás, Varjasi Imre

Utazás Wittenbergbe – Foglalkozás, verseny

„Utazás Wittenbergbe”

**A reformáció történetének első ötszáz éve
Magyarországon
1517–2017**

A forrásokat összegyűjtötte:

Apáti Anna Zita, Benczik Gyula, Beregszászi Balázs, Bús Péter János, Czégé Petra, Cseh Géza, Cseri Gábor, Dancsecz Mónika, Erdélyi Szabolcs, Hegedűs Zoltán, Hlbocsányi Norbert, Kántor Klára, Kesztyűsné Csuti Judit, Kiss Anita, Kovács Zsuzsanna, Kulcsár Krisztina, Kunné Tornóczky Andrea, Kurecskó Mihály, Lieszkovszky Larion, Lőrincz Melinda, Marosi Tibor József, Márkusné Vörös Hajnalka, Mayer László, Nagy Balázs Vince, Nagy Dóra Oláh Tamás, Németh Ildikó, Németh István, Schmidt Anikó, Sebestyén Kálmán, Söptei Imre, Tóth Péter, Török Enikő, Vargháné Szántó Ágnes, Varjasi Imre

Utazás Wittenbergbe – Foglalkozás, verseny

Módszertan

Korosztály:

12-18 éves általános és középiskolás csoportok

Levéltári foglalkozás:

- kapcsolódó komplex foglalkozás levéltári iratokra építve, fordulópontok kiemelésével,
- foglalkozás sorozat a témakörben, a megadott téma feldolgozása több kisebb egységben

Alap és kiegészítő tudás:

- Hiperhivatkozásokban plusz ismeretek,
- Tudtad-e? részekben érdekességek
- Ajánlott irodalom, kép és forrás lista

Utazás Wittenbergbe – Foglalkozás, verseny

Az online tematika

- a reformáció születése
- protestáns felekezetek
- a reformáció hatása Magyarországon a középkortól napjainkig

Szerkesztés:

- személyek, fogalmak kiemelése
- hiperhivatkozásokkal magyarázatok bővítése
- Tudtad-e? érdekességekről
- illusztráció – személyek, épületek, tárgyak stb.
- források adott témához kapcsolódva 349 forrásból 31 irat kiemelése
- 31 iratból forrásgyűjtemény

Martin Luther (1483–1546) magyarul **Luther Márton**, wittenbergi egyetemi tanár hosszú

utat járt be, míg a reformáció és az evangélikus vallás alapítójává vált.

Eisleben-ben született, szülei világi pályára szánták, a **skolasztika** szerint tanult, majd jogi ismereteket hallgatott az erfurti egyetemen. Egyik útján hazafelé tartva viharba keveredett és fogadalmat tett, hogy ha megmenekül, Istennek szenteli az életét. Ígéretét betartva ágoston rendi szerzetesekhez csatlakozott. 1508-ban pappá szentelték. Rendfőnöke, *Johann Staupitz*, Wittenbergbe küldte továbbtanulni, később itt a Szentírás-tudományi tanszék vezetője lett. 1510-ben Rómába küldték a rend egy vitás ügy elrendezésére. Az út csalódás volt számára, a pápa városában „minden megvehető” volt. Így a

bűnbocsánat is, a „szentek feleslege” segítségével. Ilyen búcsúcédulákat árult a pápa megbízásából *Johann Tetzel*, domonkos rendi szerzetes is. A hívőt az ilyen cédula a bűnt, a zarándoklat, az egyházi büntetés elengedéséről biztosította. A bevétel pedig nem jótékony célokat, hanem többek között a Szent Péter bazilika befejezését szolgálta. Luther mélyen elítélte a keresztény értékrend „kiárusítását” és 1517. **október 31-én** kifüggesztette a wittenbergi vártemplom kapujára hitújításra vonatkozó 95 pontból álló tételsorát.

Ezt a dátumot tekintjük a reformáció születésének.

Tudtad-e mi a Szentek feleslege, az egyház kincse? A szentek jóval több jót cselekedtek, mint amennyire a keresztény világnak szüksége volt az üdvösséghez. A pápa rendelkezett ezzel a felesleggel, amit búcsúra, vagy másképp bűnbocsánatra használhatott. Ez helyettesítette pl. a keresztes hadjáratokban való részvétel, vagy a római zarándoklatot és a halott családtagok számára megvehető volt.

KOSSUTH LAJOS ÉS MESZLÉNYI TERÉZIA HÁZASSÁGA, AVAGY A REVERZÁLIS KÉRDÉSE

Mária Terézia királynő (1748-1780) 1768-ban elrendelte, hogy az összes vegyes házasságból származó gyermeket katolikus hitben kell felnevelni. A katolikus papoknak az esküvő előtt a protestáns féltől egy ilyen tartalmú írásbeli nyilatkozatot, kötelezvényt, ún. reverzális kellett követelniük. A reverzális kényszerít II. József király (1780-1790) türelmi rendelete törölte el 1781-ben, mely úgy rendelkezett, hogy a protestáns apák fiúgyermekéi édesapjuk, míg a lánygyermekéik édesanyjuk vallását kövessék. A katolikus féllel házasodott protestáns anyáknak azonban továbbra is mindkét nemű gyermekei katolikus hitben kellett, hogy felnevelkedjenek.

Visszalépésnek tekinthető a vegyes házasságok szabályozásában az 1868-as LIII. törvénycikk, mely a bevett vallásfelekezethez tartozók közötti vegyes házasságokat érvényesnek mondta ki bármely fél papja előtt történt, azonban a „nem nemet követ” elve alapján a fiúk az apjuk a lányok az anyjuk vallását követték.

Az új rendelkezés ellenére a katolikus egyház továbbra is reverzális követelt. Ezt erősítette meg 1918-ban hozott vatikáni rendeletben a Codex Iurisban a 1060. kánon, mely szerint a vegyes házasság tilos, ha nem nyilatkozik a protestáns fél, hogy a gyerekeket katolikus hitben nevelik fel és csak akkor érvényes, ha katolikus pap előtt kötötték. A hazai protestáns egyházak az évek folyamán többször is tiltakoztak ez ellen a vallászabadságot korlátozó intézkedés ellen, de kevés sikerrel. A reverzális intézménye 1945-ig fennmaradt. Napjainkban vegyes házasságok esetén a katolikus egyház a házasulandóktól kérhet nyilatkozatot arról, hogy a gyermekeket katolikus hitben nevelik fel, ha a protestáns fél nem írja alá elég a katolikus vallásútól egy nyilatkozat erre vonatkozólag.

1. Az alábbiakban vegyes házasságok anyakönyvi bejegyzéseit olvashatod. Nézd meg a forrásokat figyelmesen, majd válaszolj a feltett kérdésekre!

a, Czevulák Mártonnak és Bertalan Teréziának két gyermeke született, 1834-ben Anna, majd 1837-ben Imre. Milyen vallásúak lettek a gyerekek?

1834 1837	Czevulák Márton Bertalan Terézia lány	29. 18.	Katol. Reform.	Reform. Katol.	Kajós Kajós	Borsos Paura Károly	Ellátott. Gyermek
--------------	--	------------	-------------------	-------------------	----------------	------------------------	----------------------

Czevulák Anna: Czevulák Imre:

b, Melyik felekezethez tartoztak a Kovács házaspár 1840-ben született ikergyermekéi, Mihály és Zsuzsanna?

1840	Kovács Mihály Kovács Terézia lány	29. 28.	Reform. Katol.	Katol. Reform.	Kajós Kajós	Ellátott. Kovács János	Ellátott. Kajós
------	--------------------------------------	------------	-------------------	-------------------	----------------	---------------------------	--------------------

Kovács Mihály: Kovács Zsuzsanna:

2

c, Milyen vallásúak lettek Kajos Károly és Kaposi Franciska gyermekei, Gergely és Ilona?

1844 1844	Kajos Károly Kaposi Franciska lány	28. 27.	Reform. Katol.	Katol. Reform.	Kajós Kajós	Borsos Kajós	Ellátott. Kajós
--------------	---------------------------------------	------------	-------------------	-------------------	----------------	-----------------	--------------------

Kajos Gergely: Kajos Ilona:

d, Melyik felekezethez tartoztak a Rózsa István és Kis Anna gyermekeit, az 1878-ban született Katalint és az 1879-ben született Mátét?

1878 HÁZASULTAK				ANYAKÖNYVE			
A házasság				tak			
Nő neve	Származási helye	Lakhelye	Vallása	Állapota	A fiának neve		
Anna	Kajós	Kajós	Reform.	Ellátott	Katalin		

Rózsa Katalin: Rózsa Máté:

e, Milyen vallásúra kereszteltették a Sovány szülők gyermekeit, az 1883-ban született Istvánt és az 1884-ben született Máriát?

Házassági esküvel lekötött				levezettek anyakönyve			
Vőlegény				Ménny			
Nő neve	Szüleik neve	Vallása	Állapota	Szüleik neve	Vallása	Állapota	Szüleik neve
Anna	Kajós	Reform.	Ellátott	Mária	Kajós	Reform.	Ellátott

Sovány István: Sovány Mária:

Tudtad-e, hogy Kossuthnak is reverzális kellett volna adnia? Az evangélikus Kossuth Lajos és menyasszonya a katolikus Meszlényi Terézia kétszer járult az oltár elé. A vegyes vallású házasságkötés szokatlan körülmények között történt 1841. január 9-én a pesti belvárosi római katolikus plébánia előtt. Miután Kossuth nem adott reverzális a pap csak tudomásul vette a házasságkötést a templomon kívül. Ezek után nem véletlen, hogy az após Meszlényi János, aki hitbizsgó katolikus ember volt, egyházi áldásban kívánta részesíteni a házasságot. Ezért a násztúról hazatérő ifjú pár házasságát Bakonyáság külterületén a Csárda-pusztai kápolnában áldatta meg egy plébános barátjával.

3

1. Az alábbiakban vegyes házasságok anyakönyvi bejegyzéseit olvashatod. Nézd meg a forrásokat figyelmesen, majd válaszolj a feltett kérdésekre!

a, Czevulák Mártonnak és Bertalan Teréziának két gyermeke született, 1834-ben Anna, majd 1837-ben Imre. Milyen vallásúak lettek a gyerekek?

Észlelés Nap és Hely.	Házasságok nevei.	Születés	Vallásuk	Állásuk, szét.	Lak. helyük	Állásuk nevei.	Élettársai.
1834. 14. Februárban.	Czevulák Márton és Bertalan Terézia között	29. 18.	Katol. Reform.	Kezdetben Nagyenyés Hajdúcsanak.	Kapcsos.	Böröcske Zenta község.	Házasság János, Kálmán.

Czevulák Anna: Czevulák Imre:

b, Melyik felekezethez tartoztak a Kovács házaspár 1840-ben született ikergyermekei, Mihály és Zsuzsanna?

Észlelés Nap és Hely.	Házasságok nevei.	Születés	Vallásuk	Állásuk.	Lak. helyük	Állásuk nevei.	Élettársai.
1840. 24. November.	Kovács János és Mári Terézia között	24. 20.	Reform. Katol.	Kezdetben Nagyenyés.	Kapcsos.	Szilvási János. Kovács János.	Házasság György György.

Kovács Mihály: Kovács Zsuzsanna:

Utazás Wittenbergbe – Foglalkozás, verseny

Feladattervek:

- Térkép: európai és hazai protestáns központok, iskolák, nyomdák bejelölése
- Politika és művelődéstörténet: aláírás és arckép, idézet, forrás
- Prédikátorok és munkáik: feleletválasztós
- Protestáns templomok: kakukktojás keresése
- Keresztény szimbólumok: önálló elemzés
- Reverzális: forráselemzés
- Az Ökumené: forráselemzés

Köszönöm a figyelmet!

Apáti Anna Zita

REFORMÁCIÓ 500
EMLÉKBIZOTT SÁG

Utazás Wittenbergbe – Foglalkozás, verseny